

 BOOKTEGI

Shoscombe jauregi zahar

ARTHUR CONAN DOYLE

BOOKTEGI

Guztion liburuak, guztiontzat

booktegi.eus

ARTHUR CONAN DOYLE

Shoscombe jauregi zahar

Itzultzailea: Xabier Sanchez

Zuzentzailea: Urko Larrauri

Maketatzailea: Oier Landeta

Sherlock Holmes denbora luzez makurtuta egon zen potentzia txikiko mikroskopio baten gainean. Orain, zuzendu egin zen eta garaipenez begiratu zidan.

—Kola da, Watson —esan zuen—. Zalantzarik gabe, kola da. Begira itzazu eremuan sakabanututa dauden objektu hauek!

Okertu nintzen okularrera eta fokua egokitu nuen.

—Ile horiek tweed-eko beroki bateko harienak dira. Masa gris irregular horiek hautsa dira. Ezkerrean epitelio-eskalak daude. Erdiko orban marroi horiek, zalantzarik gabe, kola dira.

—Beno —esan nuen barre eginez—, zure hitza onartzeko prest nago. Horren araberrako zerbait al dago?

—Erakustaldi bikaina da —erantzun zuen—. St Pancras-eko auzian, gogoratuko duzu, txano bat aurkitu zutela hildako poliziaren ondoan. Akusatuak ukatzen du berea denik. Baina marko-egilea da, eta ohituraz kola erabiltzen du.

—Zure kasuetako bat al da?

—Ez, lagun. Yard-eko Merivalek eskatu dit auzia aztertzeko. Zink eta kobrezko txirbilei esker faltsutzaile hura harrapatu nuenetik, mikroskopioaren garrantziaz jabetzen hasi dira. — Erlojura begiratu zuen urduri—. Bezero berri bat etortzekoa nuen, baina berandu dabil. Bide batez, Watson, lasterketei buruz zerbait badakizu?

—Beharko nuke. Nire zauri-pentsioaren erdia gutxi gorabehera horretan gastatzen dut.

—Orduan, nire “Hipikaren gida praktikoa” egingo zaitut. Zer diozu Sir Robert Norbertoni buruz? Ezaguna egiten zaizu izena?

—Bai horixe. Shoscombe Old Place-n bizi da, eta ondo ezagutzen dut; behin udan han egon nintzen. Behin ia zure esparruan sartu zen Norberton.

—Nola?

—Sam Brewer, Curzon Street-eko diru-mailegatzaille ezaguna, zaldi-zigorrez jo zuenean Newmarket Heath-en. Ia hil egin zuen.

—Interesgarria dirudi! Maiz egiten al du halakorik?

—Gizon arriskutsuaren fama du. Ingalaterrako zaldizko ausartenetakoa da —duela urte batzuk Grand National-ean bigarren geratu zen—. Bere garaia gainditu duten horietakoa da. Regency garaian bizi behar zuen: boxeolaria, atleta, hipikako apustularia, dama ederren maitalea... eta, diotenez, zorretan hain sartuta non agian ez den sekula handik aterako.

—Primeran, Watson. Oso laburpen ona. Badirudi gizona ezagutzen dudala. Orain, eman al diezadakezu Shoscombe Old Place-ri buruzko ideia bat?

—Badakit Shoscombe Park-en erdian dagoela, eta han daudela Shoscombe-ko zaldi-haztegi eta entrenamendu instalazio ospetsuak.

—Eta entrenatzaile nagusia —esan zuen Holmesek— John Mason da. Ez zaitez harritu nire ezagutzaz, Watson, bere gutun bat baitut hemen zabaltzen. Baina jarrai dezagun Shoscombe-ri buruz gehiago esaten. Badirudi zain aberats bat aurkitu dudala.

—Shoscombe spaniel-ak daude —esan nuen—. Txakur-erakusketetan beti entzuten dira. Ingalaterrako arraza eksklusiboa da. Shoscombe Old Place-ko andrearen harrotasun berezia dira.

—Sir Robert Norbertonen emaztea, suposatzen dut!

—Sir Robertek ez du inoiz ezkondu. Egia esan, hobe, bere egoera kontuan hartuta. Bere arreba alargunarekin bizi da, Lady Beatrice Falder-ekin.

—Esan nahi duzu bera bizi dela Sir Robertekin?

—Ez, ez. Etxea bere senar zenarena zen, Sir Jamesena. Norbertonek ez du inolako eskubiderik han. Biziarako eskubidea besterik ez du, eta gero senarraren anaiarengana itzuliko da. Bitartean, berak jasotzen ditu urtero errentak.

—Eta Robert anaiak gastatzen ditu errenta horiek, noski?

—Gutxi gorabehera hori da. Gizon zitala da, eta bizitza nahiko gogorra egingo dio. Hala ere, entzun dut berari oso lotuta dagoela. Baina zer gertatzen da Shoscombe-n?

—Hori da nik jakin nahi dudana. Eta hemen dator, seguruenik, azalduko diguna.

Atea ireki zen, eta morroiak gizon altu eta bizar gabe bat sartu zuen; aurpegi irmo eta zorrotza zuen, zaldiekin edo mutilekin agintzen dutenek bakarrik izaten dutena. John Mason jaunak biak kontrolatzen zituen, eta horretarako gai zela zirudien. Hotz eta seguru makurtu zen agurtzeko, eta Holmesek adierazitako aulkian eseri zen.

—Jaso duzu nire oharra, Holmes jauna?

—Bai, baina ez zuen ezer azaltzen.

—Xehetasunak papererako delikatuak ziren... eta konplexuak. Aurrez aurre bakarrik azal zitezkeen.

—Ba, hemen gaituzu.

—Lehenik eta behin, Holmes jauna, uste dut nire nagusia, Sir Robert, erotu egin dela.

Holmesek bekainak altxatu zituen.

—Hau Baker Street da, ez Harley Street —esan zuen—. Baina zergatik diozu hori?

—Beno, jauna, gizon batek gauza arraro bat edo bi egiten baditu, baliteke horrek azalpenen bat izatea; baina egiten duen guztia arraroa denean, orduan hasten zara susmatzen. Nire ustez, Shoscombe Prince eta Derby lasterketak burua nahasi diote.

—Parte hartzen ari zareten potroa da hori?

—Ingalaterrako onena, Holmes jauna. Norbaitek jakin behar badu, nik dakit. Eta argi hitz egingo dizut, badakidalako ohorezko gizonak zaretela eta hau ez dela gela honetatik kanpo aterako. Sir Robertek Derby hau irabazi behar du. Leporaino sartuta dago, eta hau da bere azken aukera. Lortu edo maileguan hartu duen guztia zaldiaren alde jarri du —eta kuota onekin gainera! Orain berrogeiko kuotak lor daitezke, baina hasieran ehunera hurbiltzen ziren.

—Baina nola da posible hori, zaldia hain ona bada?

—Jendeak ez daki zein ona den. Sir Robertek engainatu egin ditu espekulatzailleak. Prince-ren anaia erdia ateratzen du entrenamenduetara. Ezin dira bereizi. Baina benetakoa alde handia ateratzen dio korrika egitean. Ez du beste ezer buruan: zaldia eta lasterketa. Bere bitzta osoa dago hor jokoan. Ordura arte diru-emaileei eusten ari da. Prince-k huts egiten badu, akabo.

—Apustu nahiko desesperatua dirudi, baina non dago erotasuna?

—Lehenik eta behin, begiratu besterik ez dago. Ez dut uste gauez lo egiten duenik. Ordu guztietan dago ukuiluan. Begiak basati ditu. Gehiegi izan da bere nerbioentzat. Eta gero, Lady Beatricerekin duen jarrera!

—Ah! Zer gertatzen da?

—Beti oso lagun onak izan dira. Antzeko gustuak zituzten biek, eta berak ere zaldia bera bezainbeste maite zituen. Egunero, ordu berean, ukuiluetara joaten zen —eta batez ere Prince maite zuen—. Gurdiaren zarata entzutean, zaldia belarriak tente jartzen zituen, eta goizero gurdiraino gerturatzen zen bere azukre-koskorra jasotzera. Baina hori guztia bukatu da orain.

—Zergatik?

—Badirudi zaldiekiko interesa galdu duela. Astebete darama ukuiluen aurretik pasatzen, “egun on” esateko ere gelditu gabe!

—Liskarra egon dela uste duzu?

—Eta handia gainera, garratza, zakarra eta gaiztakeriaz betea. Bestela, zergatik emango zion bere spaniel maitea, semea balitz bezala maite zuena? Duela egun batzuk eman zion Barnes zaharrari, “Green Dragon” ostatuaren jabe denari, hemendik hiru miliara, Crendall-en.

—Benetan arraroa dirudi.

—Noski, bere bihotz ahula eta hidropesia kontuan hartuta, ezin zen asko mugitu berarekin, baina hala ere arratsaldero bi ordu ematen zituen bere gelan. Eta ondo egiten zuen, emakumea oso lagun ona izan baita berarentzat. Baina hori ere bukatu da. Ez da gehiago hurbiltzen. Eta berak gaizki darama: pentsakor dabil, haserre, eta edaten hasi da, Holmes jauna — arraina bezala edaten.

—Banantze hori baino lehen edaten al zuen?

—Beno, edalontzi bat hartzen zuen, baina orain askotan botila osoa edaten du gau batean. Hori esan dit Stephens maiordomoak. Dena aldatu da, Holmes jauna, eta zerbait benetan ustelduta dago honetan. Baina, bestalde... zer egiten du nagusiak gauez eliza zaharreko kriptan? Eta nor da han berarekin elkartzen den gizona?

Holmesek eskuak igurtzi zituen.

—Jarraitu, Mason jauna. Gero eta interesgarriagoa da.

—Maiordomoak ikusi zuen joaten. Gauerdia zen, eta euria gogor ari zuen. Hurrengo gauean ni etxean geratu nintzen, eta, bai horixe, nagusia berriro irten zen. Stephens eta biok atzetik joan ginen, baina arriskutsua zen; harrapatuko bagintu, oso gaizki bukatuko zen. Gizon arriskutsua da ukabilekin hasten denean, eta ez du inor errespetatzen. Beraz, ez ginen gehiegi hurbiltzera ausartu, baina ondo jarraitu genion. Kripta madarikatura zihoan, eta han gizon bat zegoen zain.

—Zer da kripta madarikatu hori?

—Ba, jauna, parkearen barruan kapera zahar hondatu bat dago. Hain zaharra da non inork ezin duen bere data zehaztu. Eta azpian kripta bat dago, eta fama txarra du gure artean. Egunez leku ilun, heze eta bakartia da; baina eskualde honetan gutxi dira gauez hurbiltzeko ausardia dutenak. Baina nagusiak ez du beldurrik. Inoiz ez dio ezeri beldurrik izan. Baina zer egiten du han gauez?

—Itxaron pixka bat! —esan zuen Holmesek—. Beste gizon bat ere badagoela diozu. Etxeko norbait edo ukuiluetako norbait izango da! Nahikoa duzu nor den jakin eta galdetzea, ezta?

—Ez dut ezagutzen.

—Nola esan dezakezu hori?

—Ikusi dudalako, Holmes jauna. Bigarren gauean izan zen. Sir Robertek buelta eman eta gure ondotik pasa zen —Stephens eta biok zuhaixketan ezkutatuta geunden, bi untxi beldurtu bezala, gau hartan ilargi pixka bat baitzegoen—. Baina bestea atzean mugitzen entzuten genuen. Ez genion beldurrik. Beraz, Sir Robert alde egin zuenean, atera ginen eta, ilargiaren argitan paseo bat ematen ari ginela itxuratuz, zuzenean hurbildu ginen, ahalik eta naturalen. “Aupa, lagun! Nor zara?” esan nion. Ez zuen gure etorrera entzun, dirudienez, eta atzera begiratu zuen infernutik deabrua ikusiko balu bezala. Oihu egin zuen, eta korrika alde egin zuen ilunpetan ahal zuen bezain azkar. Azkarra zen, bai —hori aitortu behar diot—. Minutu batean desagertu zen, eta ez genuen inoiz jakin nor zen edo zer zen.

—Baina ilargipean ondo ikusi zenuen?

—Bai, bere aurpegi horiaz zin egingo nuke —itxura txarreko gizona, esango nuke—. Zer harreman izan zezakeen Sir Robertekin?

Holmes denbora batez isilik geratu zen, pentsakor.

—Nor dago Lady Beatrice Falder-ekin? —galdetu zuen azkenean.

—Bere neskamea, Carrie Evans. Bost urte daramatza berarekin.

—Eta, noski, oso fidela da?

Mason jauna deseroso mugitu zen.

—Nahikoa fidela da —esan zuen azkenean—. Baina ez dut esango nori.

—Aha! —esan zuen Holmesek.

—Ezin ditut barruko kontuak kontatu.

—Ulertzen dut, Mason jauna. Egoera nahiko argia da. Watson doktoreak Sir Roberti buruz eman duen deskribapenarekin, argi dago emakume bakar bat ere ez dagoela berarengandik salbu. Ez al duzu uste anai-arreben arteko liskarra hortik etor daitekeela?

—Ba, egia esan, zurrumurrua aspaldidanik zebilen.

—Baina baliteke berak lehen ez jakitea. Pentsa dezagun bat-batean jakin duela. Emakume hori bidali nahi du. Anaiak ez dio uzten. Gaixoak, bihotz ahularekin eta mugitzeko ezintasunarekin, ez du bere borondatea inposatzeko modurik. Gorrotatutako neskamea oraindik berarekin dago. Andreak hitz egiteari uzten dio, haserretu egiten da, edaten hasten da. Sir Robertek, amorruez, bere spaniel maitea kentzen dio. Ez al dirudi dena lotuta dagoela?

—Bai, neurri batean.

—Hori da, neurri batean. Baina nola lotzen da hori gaueko bisitekin kriptara? Ez dugu hori gure azalpenarekin bat etorrarazten.

—Ez, jauna, eta bada beste zerbait ere ezin dudana azaldu. Zergatik nahi du Sir Robertek gorpu bat lurpetik ateratzea?

Holmes bat-batean tente jarri zen.

—Hori atzo jakin genuen —esan zuen Mason jaunak—, zuri idatzi ondoren. Atzo Sir Robert Londresera joana zen, eta Stephens eta biok kriptara jaitsi ginen. Dena ondo zegoen, jauna... izkina batean gizaki baten gorputz-zati bat izan ezik.

—Poliziari jakinarazi zenion, noski?

Bisitariak irribarre garratz bat egin zuen.

—Ez dut uste interes handirik izango zutenik. Momia baten burua eta hezur batzuk besterik ez ziren. Agian mila urte zituzten. Baina lehen ez zeuden han. Hori zin egingo nuke, eta Stephens-ek ere bai. Txoko batean gordeta zeuden, ohol batekin estalita, baina lehen txoko hori hutsik egon da beti.

—Zer egin zenuten?

—Ba... han utzi genituen.

—Ondo egin zenuten. Atzo Sir Robert kanpoan zegoela diozu. Itzuli al da?

—Gaur espero dugu.

—Noiz eman zuen Sir Robertek bere arrebaren txakurra?

—Duela astebete, gaur bezalaxe. Txakurra putzu zaharraren ondoan uluka ari zen, eta Sir Robert haserre zegoen goiz hartan. Hartu zuen, eta pentsatu nuen hil egingo zuela. Baina gero jockey bati eman zion, Sandy Bain-i, eta esan zion txakurra Barnes zaharrari eramateko, "Green Dragon" ostatura, berriro inoiz ikusi nahi ez zuelako.

Holmes isilik geratu zen denbora batez, pentsakor. Bere pipa zaharrena eta kiratsena piztu zuen.

—Oraindik ez dut argi zer nahi duzun nik egitea auzi honetan, Mason jauna —esan zuen azkenean—. Ezin duzu pixka bat zehatzago azaldu?

—Agian honek argiago egingo du, Holmes jauna —esan zuen bisitariak.

Poltsikotik paper bat atera zuen eta, arretaz zabaldua, hezur zati erretu bat erakutsi zuen.

Holmesek interesa handiz aztertu zuen.

—Non aurkitu duzu?

—Lady Beatriceren gelaren azpian dagoen berogailu zentralerako labean. Denbora batez itzalita egon da, baina Sir Robertek hotza zuela esan eta berriro piztu zuten. Harvey arduratzen da — nire mutiletako bat da—. Gaur goizean hau ekarri dit, errautsak kentzen ari zela aurkitu duelako. Ez zitzaion batere gustatu.

—Niri ere ez —esan zuen Holmesek—. Zer iruditzen zaizu, Watson?

Erabat beltz erretuta zegoen, baina ez zegoen zalantzarik bere esanahi anatomikoari buruz.

—Giza femurraren goiko kondiloa da —esan nuen.

—Hori da! —Holmes oso serio jarri zen—. Noiz arduratzen da mutil hori labeaz?

—Arratsaldero prestatzen du eta gero alde egiten du.

—Orduan, edonork sar dezake gauez?

—Bai, jauna.

—Kanpotik sar daiteke?

—Kanpoko ate bat dago. Eta beste bat, eskailera batetik igota, Lady Beatriceren gelara doan korridorera iristen dena.

—Ura sakona da hemen, Mason jauna, sakona eta nahiko zikina. Atzo Sir Robert etxean ez zegoela diozu?

—Ez, jauna.

—Beraz, hezurak erretzen ari zen pertsona ez zen bera.

—Hori da.

—Zein zen aipatu duzun ostatuaren izena?

—“Green Dragon”.

—Berkshire alde horretan arrantza ona al dago?

Entrenatzaile zintzoaren aurpegian argi ikusten zen beste erokeria bat bere bizitza nekatuan sartu zela pentsatzen zuela.

—Beno, jauna, entzun dut amuarrainak daudela errotako errekan eta lucioak Hall aintziran.

—Nahikoa da. Watson eta biok arrantzale ospetsuak gara —ezta, Watson? Hemendik aurrera “Green Dragon”en aurkituko gaituzu. Gaur gauean iritsiko gara. Ez dut esan beharrik ez dugula zu ikusi nahi, Mason jauna, baina ohar bat iritsiko zaigu, eta behar badut aurkituko zaitut. Auzian pixka bat gehiago aurreratzen garenean, iritzi sendo bat emango dizut.

Horrela, maiatzeko arratsalde argi batean, Holmes eta biok lehen mailako bagoi batean geunden, Shoscombe-ko geltoki txikira bidean. Gure gainetik, apalategian, arrantzakanaberak, bobinak eta saskiak pilatuta zeuden. Helmugara iristean, ibilaldi labur batek ostatua zahar batera eraman gintuen, non Josiah Barnes izeneko ostalari kirolzale batek gogoz hartu zituen gure inguruko arrainak harrapatzeko planak.

—Eta Hall aintzira? Luciorik ba al dago? —esan zuen Holmesek.

Ostalariaren aurpegia ilundu egin zen.

—Ez litzateke ideia ona, jauna. Baliteke zuek amaitzea aintziran bertan.

—Zergatik?

—Sir Robertengatik, jauna. Oso jeloskorra da espekulatzailleekin. Zuek bezalako ezezagunak bere entrenamendu gunearen inguruan ikusiko balitu, berehala joango litzazueke gainera. Ez du arriskurik hartzen.

—Entzun dut Derbyrako zaldi bat duela.

—Bai, eta ona gainera. Denok dirua jarrita daukagu horretan, baita Sir Robertek ere. Bide batez —begirada pentsakor batekin begiratu zigun—, ez zarete zuek ere hipikakoak, ezta?

—Ez, inondik ere. Londresko bi gizon nekatuta gara, aire garbia behar dugunak.

—Ba, toki egokian zaudete horretarako. Hemen soberan dago aire garbia. Baina gogoratu esan dizuedana Sir Robertez. Lehenengo jotzen du eta gero hitz egiten du. Parketik urrun ibili.

—Jakina, Barnes jauna! Hala egingo dugu. Bide batez, oso polita zen aretoan kexuka zegoen spaniela.

—Noski. Benetako Shoscombe arraza da. Ez dago hoberik Ingalaterran.

—Ni ere txakurzalea naiz —esan zuen Holmesek—. Galdera zuzena bada, zenbat balio lezake halako sari-irabazle batek?

—Nik ordaindu ezin dudana baino gehiago, jauna. Sir Robertek berak eman zidan hau. Horregatik daukat lotuta; bestela berehala itzuliko litzateke etxera.

—Pixkanaka karta batzuk eskuan hartzen ari gara, Watson —esan zuen Holmesek ostalaria joan zenean—. Ez da erraza izango jokatzeari, baina egun pare batean bidea ikusiko dugu. Bide batez, entzun dut Sir Robert oraindik Londresen dagoela. Agian gaur gauean sar gaitzke bere lurralde sakratuan, erasorik jasotzeko beldurrik gabe. Badira egiaztatu nahi nituzkeen puntu batzuk.

—Baduzu hipotesiren bat, Holmes?

—Bakarrik hau, Watson: duela astebete edo gertakari batek Shoscombe etxeko bizitza sakonki astindu duela. Zer izan da hori? Ondorioetatik bakarrik asma dezakegu. Nahasi samarrak dirudite, izaera bitxiki mistoa dute. Baina horrek lagundu behar digu. Itxaropenik gabeko kasuak dira koloregabeak eta gertakaririk gabekoak.

—Azter dezagun daukagun informazioa. Anaiak ez du gehiago bisitatzen bere arreba gaixo eta maitea. Bere txakur gogokoena oparitzen du. Bere txakurra, Watson! Ez al dizu ezer iradokitzen?

—Anaiaren gaiztakeria besterik ez.

—Baliteke hala izatea. Edo... bada beste aukera bat ere. Jarrai dezagun egoeraren berriak berriekin, liskarra —baldin badago— hasi zenetik. Andreak gelan geratzen da, ohiturak aldatzen ditu, ez da ikusten neskamearekin ateratzen denean izan ezik, uko egiten dio ukuiluan gelditzeari bere zaldi gustukoena agurtzeko, eta badirudi edaten hasi dela. Horrek azaltzen du kasua, ezta?

—Kriptako kontua izan ezik.

—Hori beste ikerketa-lerro bat da. Bi daude, eta ez ditzagun nahastu. A lerroak, Lady Beatriceri dagokionak, kutsu ilun samarra du, ezta?

—Ez diot zentzurik aurkitzen.

—Ba orain, hartu dezagun B lerroa, Sir Roberteri dagokiona. Ero moduan dabil Derby irabazteko. Diru-emaielen eskuetan dago, eta edozein unetan bere ondasunak bahitu ahal dizkiote. Gizon ausarta eta desesperatua da. Bere diru-sarrerak arrebarengandik datoz. Arrebaren neskamea bere tresna fidela da. Orain arte, lur seguruan gaudela dirudi, ezta?

—Baina kripta?

—Ah, bai, kripta! Pentsa dezagun, Watson —hipotesi eskandalagarria besterik ez da, eztabaidarako proposamena— Sir Robertek bere arreba hil duela.

—Holmes, hori ezinezkoa da!

—Baliteke, Watson. Sir Robert familia ohoretsukoa da. Baina noizean behin bele ustel bat ere agertzen da arranoen artean. Une batez, jarrai dezagun hipotesi honekin. Ezin zuen ihes egin bere fortuna eskuratu arte, eta hori Shoscombe Prince-rekin lortzen badu bakarrik izango da posible. Beraz, bertan geratu behar du. Horretarako, biktimaren gorpua desagerrarazi behar luke, eta ordezeko bat aurkitu, haren papera egingo duena. Neskamea konplize izanik, ez litzateke ezinezkoa. Emakumearen gorpua kriptara eraman zitekeen, ia inork bisitatzen ez duen leku batera, eta gauez labean suntsitu, guk ikusi ditugun arrastoak utziz. Zer iruditzen zaizu, Watson?

—Ba... posible da, hasierako hipotesi ikaragarri hori onartzen baduzu.

—Uste dut bihar esperimentu txiki bat egin dezakegula, argi pixka bat emateko. Bitartean, gure paperari eutsi nahi badiogu, proposatzen dizut gure ostalaria gonbidatzea bere ardoarekin, eta aingira eta karramarroei buruz hitz egitea; hori baita bere bihotzera heltzeko biderik azkarrena. Agian tokiko zurrumurru interesgarriren bat lortuko dugu.

Hurrengo goizean, Holmesek konturatu zen ez genuela gure amu berezirik ekarri, eta horrek arrantzatik libratu gintuen. Hamaikak aldera paseo bat ematera atera ginen, eta spaniel beltza gurekin eramateko baimena lortu zuen.

—Hau da lekua —esan zuen, parkeko ate handien aurrean, gainean grifoi heraldikoak zituztela—. Eguerdia aldera, Barnes jaunak esan didanez, andre zaharra paseo bat ematera ateratzen da, eta gurdiak moteltzen du ateak irekitzeko. Pasatzen denean, eta berriro abiadura hartu aurretik, nahi dut zuk gidaria galdera batekin gelditzea. Ni atzean geratuko naiz, eta ikusiko dut zer ikusi behar dudan.

Ez genuen asko itxaron. Hamabost minutu baino gutxiagoan, gurdi handi horia agertu zen etorbide luzean behera, bi zaldi gris dotore eta altu zituela tiraka. Holmes zuhaixkaren atzean makurtuta zegoen txakurrarekin. Nik, berriz, axolagabe nengoan bidean, makila bat eskuan kulunkatzen. Zaindari bat atera zen eta ateak ireki zituen.

Gurdiak martxa moteldu zuen, eta barrukoak ondo ikusteko aukera izan nuen. Ezkerrean emakume gazte bat zihoan, ile horixka eta begi lotsagabeekin. Bere ondoan, adineko pertsona bat, bizkar makurra eta aurpegia eta sorbaldak zapiz estalita, gaixoa zela agerian utziz. Zaldiak errepide nagusira iritsi zirenean, eskua altxatu nuen agindu-keinu batekin, eta gidariak gelditu zuenean, galdetu nion ea Sir Robert Shoscombe Old Place-n zegoen.

Momentu berean, Holmes aurrera atera eta spaniela askatu zuen. Oihu alaiaz abiatu zen gurdirantz eta mailara salto egin zuen. Baina berehala, bere pozik agurra amorru bizian bihurtu zen, eta goiko gona zatia ziztatu zuen.

—Aurrera! Aurrera! —oihukatu zuen ahots zakar batek. Gidariak zaldiei zartakoa eman zien, eta gu errepidean zutik geratu ginen.

—Beno, Watson, horrek eman digu pista —esan zuen Holmesek, spaniel urduriari uhalak jartzen zizkion bitartean—. Bere andrea zela pentsatu du, eta ezezagun bat zela konturatu da. Txakurrek ez dute huts egiten.

—Baina gizon baten ahotsa zen! —oihukatu nuen.

—Hori da! —esan zuen Holmesek—. Beste karta bat gehitu dugu gure eskuan, Watson, baina kontu handiz jokatu behar dugu.

Nire lagunak ez zirudien egun hartarako plan gehiago zuenik, eta benetan erabili genituen gure arrantza-tresnak errotako errekan; ondorioz, amuarrain plater eder bat izan genuen afaltzeko. Afaldu ondoren bakarrik erakutsi zuen Holmesek berriro jarduteko gogoia. Berriro goizean ibili ginen bide berera joan ginen, parkeko ateetaraino. Han, gizon altu eta ilun bat zegoen gure zain; John Mason jauna zen, entrenatzailea, Londresen ezagutua genuena.

—Arratsalde on, jaunok —esan zuen—. Zuen oharra jaso dut, Holmes jauna. Sir Robert oraindik ez da itzuli, baina gaur gauean espero dute.

—Zenbat distantziara dago kriptak etxetik? —galdetu zuen Holmesek.

—Lau milaren laurden bat gutxi gorabehera.

—Orduan, uste dut bazter utz dezakegula.

—Nik ezin dut hori egin, Holmes jauna. Itzultzen denean, berehala ikusiko nau, Shoscombe Prince-ri buruzko azken berriak jakiteko.

—Ulertzen dut. Kasu horretan, zu gabe lan egin beharko dugu, Mason jauna. Kriptak erakutsi eta gero alde egin dezakezu.

Ilun-illuna zegoen, ilargirik gabe, baina Mason-ek belardiak zeharkatuz gidatu gintuen, harik eta gure aurrean masa ilun bat agertu zen arte: kapera zaharra zen. Antzinako atariaren hondarretatik sartu ginen, eta gure gidaria, harri solte artean estropezu eginez, eraikinaren izkina batera iritsi zen; han, eskailera malkartsu batek kriptara jaisten zuen. Pospolo bat piztuta, leku tristea argitu zuen: iluna, usain txarrekoa, harri landugabez egindako horma zahar eta hondatuekin, eta alde batean pilatutako hilkutxekin —batzuk berunezkoak, besteak harrizkoak—, goiko ganga ilunetan galtzen ziren arte. Holmesek bere linterna piztu zuen, eta argi horixka bizi batek tunel txiki bat bezala zeharkatu zuen eszena goibela. Argia hilkutxetako plaketatik islatzen zen, askok familia zahar honen grifoiak eta koroak zituztela, heriotzaren atariraino eramandako ohoreak.

—Hezur batzuei buruz hitz egin duzu, Mason jauna. Erakutsiko al dizkiguzu alde egin aurretik?

—Hemen daude, izkina honetan.

Entrenatzailea aurrera joan zen, baina bat-batean geldirik geratu zen, harrিতuta, gure argia tokira zuzendu zenean.

—Desagertu egin dira —esan zuen.

—Espero nuen —esan zuen Holmesek irribarre arin batekin—. Litekeena da orain errauts bihurtuta egotea, lehen zati bat erre zuen labe berean.

—Baina zergatik erreko lituzke inork mila urte daramatzan gizon baten hezurak? —galdetu zuen John Masonek.

—Hori da hemen jakitera etorri garena —esan zuen Holmesek—. Baliteke bilaketa luzea izatea, eta ez dugu zertan zu gehiago atxiki. Uste dut goizerako izango dugula erantzuna.

John Mason joan zenean, Holmes lanean hasi zen hilobien azterketa oso zehatza egiten. Erdian zegoen hilobi oso zahar batetik hasi —saxoia zirudiena—, eta ondoren normandiar garaiko Hugo eta Odo ugariren artean barrena, XVIII. mendeko Sir William eta Sir Denis Falderengana iritsi arte. Ordu bat edo gehiago igaro zen Holmesek berunezko hilkutxa bat aurkitu zuen arte, sarreraren aurrean zutik zegoena. Pozik egindako oihu txiki bat entzun nuen, eta bere mugimendu azkar baina zehatzek adierazi zuten helburura iritsi zela. Bere luparekin tapa astunaren ertzak aztertzen ari zen. Gero, poltsikotik tresna txiki bat atera zuen, eta zirrikitu batean sartu, aurrealdea palankaz altxatzeko; bi euskarrik besterik ez zuten eusten. Zarata gogor bat entzun zen irekitzean, baina barrua agerian geratzen hasi zenean, ustekabeko eten bat izan genuen.

Norbaitek kapera gainean zebilen. Pauso sendo eta azkarrak ziren, asmo zehatz batekin zetorren norbaitenak. Argia eskaileretan behera jaisten hasi zen, eta une batean, gizona arku gotikoan agertu zen. Irudi ikaragarria zen: altua eta itxura gogorrekoa. Eskuan zuen linterna handiak bere aurpegia argitzen zuen —bibote lodia, begi haserreak—, eta begirada zorrotzarekin ingurua arakatzen zuen, azkenean nire lagunarengan eta nigan iltzatuz.

—Nor arraio zarete? —oihukatu zuen—. Eta zer egiten duzue nire jabetzan?

Holmesek ez zuen erantzun, eta gizonak aurrera egin zuen, makila astun bat altxatuz.

—Entzuten didazue? —oihukatu zuen—. Nor zarete? Zer egiten duzue hemen?

Makila airean dardarka zuen.

Baina atzera egin beharrean, Holmes aurrera egin zuen berarengana.

—Nik ere galdera bat egin nahi dizut, Sir Robert —esan zuen tonu zorrotzenez—. Nor da hau? Eta zer egiten du hemen?

Buelta eman eta atzean zegoen hilkutxaren tapa indarrez ireki zuen. Linternaren argipean, gorpu bat ikusi nuen, burutik oinetaraino izara batean bilduta; aurpegia beldurgarria zen, sorgin baten antzekoa, sudurra eta kokotsa nabarmen ateratzen zirela, eta begi lauso eta beiratsuak aurpegi koloregabe eta desegiten ari batetik begira.

Baronetak oihu batekin atzera egin zuen, eta harrizko sarkofago baten kontra eutsi zion bere buruari.

—Nola jakin duzu honen berri? —oihukatu zuen. Eta gero, berriz ere bere izaera zakarra berreskuratuz—: Zer axola zaizu zuri?

—Nire izena Sherlock Holmes da —esan zuen nire lagunak—. Agian ezaguna egingo zaizu. Nolanahi ere, nire lana beste herritar zintzo ororen bera da: legea defendatzea. Eta badirudi zuk azalpen asko eman behar dituzula.

Sir Robertek begirada zorrotza bota zion une batez, baina Holmesen ahots lasaiak eta jarrera seguruak eragina izan zuten.

—Jainkoagatik, Holmes jauna, dena ondo dago —esan zuen—. Itxurak nire aurka daude, onartzen dut, baina ezin nuen beste modu batean jokatu.

—Pozik hartuko nuke hori egia balitz, baina beldur naiz azalpenak poliziarri eman beharko dizkiozula.

Sir Robertek sorbalda zabalak altxatu zituen.

—Ba, hala bada, hala izan bedi. Etor zaitezte etxera, eta zeuek epaituko duzue egoera nola dagoen.

Hamabost minutu geroago, etxe zaharreko arma-gelan geunden, kristalez estalitako upel leunduak ikusita hala ondorioztatu nuen. Gela eroso zen, eta Sir Robertek une batez bakarrik utzi gintuen. Itzuli zenean, bi lagun zituen alboan: bata, lehenago gurdi barruan ikusi genuen emakume gazte koloretsua; bestea, aurpegi arratoi-itxurako gizon txiki bat, jokabide susmagarri eta iheskorrekin. Biek nahasmen osoaren itxura zuten, Baronetak oraindik ez baitzien azaldu gertatutakoa.

—Hona hemen —esan zuen Sir Robertek, eskuarekin keinu eginez— Norlett jauna eta Norlett andrea. Norlett andrea, Evans bere ezkongabe-izenez, nire arrebaren neskame konfiantzazkoa izan da urte batzuetan. Hemen ekarri ditut, uste dudalako egokiena zuei egia azaltzea dela, eta haiek baitira esaten dudana frogatu dezaketen bi pertsona bakarrak.

—Beharrezkoa al da hau, Sir Robert? Pentsatu al duzu zer egiten ari zaren? —oihukatu zuen emakumeak.

—Nire aldetik, erantzukizun guztia ukatzen dut —esan zuen senarrak.

Sir Robertek mespretxuzko begirada bota zion.

—Erantzukizun guztia nik hartuko dut —esan zuen—. Orain, Holmes jauna, entzun gertakarien azalpen zuzena.

—Argi dago nire kontuetan sakon sartu zarela; bestela ez zintuzket aurkitu ikusi zaitudan lekuan. Beraz, badakizu jada, ziurrenik, Derbyrako zaldi ezkutu batekin ari naizela, eta dena nire arrakastaren arabera dela. Irabazten badut, dena erraza da. Galtzen badut... hobe ez pentsatzea!

—Ulertzen dut egoera —esan zuen Holmesek.

—Nire arrebaren, Lady Beatriceren, mende nago guztiz. Baina jakina da bere ondasunen gaineko eskubidea biziartekoa dela soilik. Ni, berriz, zorpetuta nago erabat. Beti jakin izan dut nire arreba hilko balitz, nire hartzekodunak sai ar talde bat bezala etorriko lirakeela nire ondasunetara. Dena bahituko lukete: nire ukuiluak, nire zaldiak... dena. Ba, Holmes jauna, nire arreba duela astebete hil zen.

—Eta inori ez zenion esan!

—Zer egin nezakeen? Hondamendi osoa nuen aurrean. Hiru astez egoera eutsi ahal banu, dena konponduta egongo zen. Bere neskamearen senarra —gizon hau— aktorea da. Burura etorri zitzaigun —niri etorri zitzaidan— denbora tarte horretan nire arrebaren papera egin zezakeela. Egunero gurdi barruan agertzea besterik ez zen behar, inork ez baitzuen bere gelara sartu behar neskamea izan ezik. Ez zen zaila antolatzea. Nire arreba aspalditik zuen hidropesiak eraman zuen.

—Hori auzitegi medikuak erabakiko du.

—Bere medikuak baieztatuko luke hilabeteak zeramatzala horrelako amaiera baten zantzuak ematen.

—Beno, zer egin zenuten?

—Gorpua ezin zen han geratu. Lehen gauean, Norlett eta biok putzu zaharrera eraman genuen, gaur egun erabiltzen ez dena. Baina bere spaniel maiteak jarraitu zigun, atean etengabe zaunka eginez, eta leku seguruago bat behar zela pentsatu nuen. Txakurra kendu nuen, eta gorpua elizako kriptara eraman genuen. Ez zen errespetu faltarik izan, Holmes jauna. Ez dut uste hildakoari kalterik egin diodanik.

—Zure jokabidea barkagaitza iruditzen zait, Sir Robert.

Baronetak burua astindu zuen, ezinegonez.

—Erraza da sermoia ematea —esan zuen—. Agian zuk ere beste modu batera pentsatuko zenuke nire egoeran egon bazina. Ezin da norberaren itxaropen eta plan guztiak azken unean hondoratzen ikusi, eta ezer egin gabe geratu. Niri iruditu zitzaidan ez zela leku desegokia izango aldi baterako, bere senarraren arbasoen hilkutxetako batean jartzea, oraindik ere lur sakratuan baitzegoen. Halako hilkutxa bat ireki genuen, barruko edukia atera, eta bera sartu genuen, zuk ikusi duzun bezala. Atera genituen antzinako hondakin horiei dagokienez, ezin genituen kriptako lurrean utzi. Norlett eta biok atera genituen, eta bera gauez jaisten zen eta labe zentralean erretzen zituen. Horra nire istorioa, Holmes jauna, nahiz eta nola behartu nauzun kontatzera... hori ezin dut azaldu.

Holmes denbora batez isilik geratu zen, pentsakor.

—Zure kontakizunean akats bat dago, Sir Robert —esan zuen azkenean—. Lasterketan egin dituzun apustuek, eta beraz zure etorkizunerako itxaropenek, indarrean jarraituko lukete zure ondasunak bahituta ere.

—Zaldia ondasunen parte izango litzateke. Zer axola die nire apustuek? Litekeena da ezta korrika jartzea ere. Nire hartzekodun nagusia, zoritxarrez, nire etsairik handiena da: Sam Brewer, gizon maltzurra, behin Newmarket Heath-en zaldi-zigorrez jo nuena. Benetan uste duzu lagunduko lidakeela?

—Beno, Sir Robert —esan zuen Holmesek, altxatuz—, auzi hau poliziari jakinarazi behar zaio, noski. Nire betebeharra egia argitzea zen, eta horretan utziko dut. Zure jokabidearen moralari edo egokitasunari buruz, ez dagokit niri iritzia ematea. Ia gauerdia da, Watson, eta uste dut gure ostatutxo apalera itzuli gaitezkeela.

Gaur egun jakina da pasarte bitxi honek amaiera zoriontsuagoa izan zuela Sir Robertek merezi zuen baino. Shoscombe Prince-k Derby irabazi zuen, eta jabe kirolzaleak laurogei mila libera irabazi zituen apustueta. Hartzekodunek itxaron egin zuten lasterketa amaitu arte; orduan guztiz ordaindu zitzairen, eta nahikoa diru geratu zen Sir Robert berriz ere bizitzan egoera duin batera itzultzeko. Poliziak eta auzitegi medikuak jarrera malgua izan zuten kasuarekin, eta, emakumearen heriotza erregistratzeko atzerapenagatik egindako ohartarazpen arin batetik harago, jabe zortedunak ondoriorik gabe atera zuen bere ibilbideko pasarte bitxi hau, gaur egun itzalak atzean utzi dituen eta zahartzaro ohoretsu batean amaitzeko bidean den ibilbidea.